

Sevgili Okuyucular,

Türkiye ekonomisinin genel olarak değerlendirilmesi yapıldığında, normalden fazla transfer ekonomisi olduğu söylenebilir. Transfer harcamalar, faktör karşılığı olmayan gelirlerden mürekkeptir. Bir mal veya hizmetin veya emeğin karşılığı olmaksızın sağlanan gelirler, Türkiye’de üç kaynaktan elde edilmektedir. 2005 yılında hane halkı gelirlerinin %23’ü, % 20’si devletten, % 0.8’i yurt dışından, % 2,2’si de diğer vatandaşlardan olmak üzere, faktör karşılığı olmaksızın temin edilmiştir.

Devletten sağlananlar, şüphesiz esas itibariyle sosyal güvenlik ödemeleri ve harcamalarıdır. Ancak bunun içinde ne kadarının “*kamu sosyal güvenlik harcaması*” ne kadarının “*sosyal yardım*” olduğunu bilmemekteyiz.

Bugün Türkiye’de transfer gelirler bu rakamların herhalde çok üstündedir. Herkes biliyor ki bütün okullar para toplamakta, bütün dernekler ve vakıflar para toplamakta, bütün camilerin içinde ve dışında para toplanmakta, caddelerde yol kavşaklarında da bu toplama sürdürülmekte ve devlet sosyal güvenlik fonlarının iyi kullanılmamasından dolayı muazzam bir açıkla karşı karşıya kaldığı için, bütçeden bu alana büyük meblağlar transfer etmekte, ayrıca devlet de vergi dışında şahıslardan özellikle aynı olarak bağış kabul etmektedir.

Aslında devlet için sosyal güvenlik bir görevdir ve insan hakkıdır. Şu veya bu metodla bunu bütün millete sağlamak zorundadır. Sağlayamadığı kitleler için “*kamu sosyal güvenlik harcamaları*” yoluyla tehlikeye uğrayan insanları korumaya çalışmak zorundadır. Bu harcamalar objektiftir, kimlere ne kadar aktarılacağı belli olan harcamalardır. **Devlet “yardım” yapmaz. İnsan hakkı olan sosyal güvenliği sosyal sigorta ve kamu sosyal güvenlik harcamaları yoluyla sağlamaya çalışır.**

Bu durumda devletin subjektif olarak “*yardım*” adı altında aynı veya nakdi transferler yapması, teorik olarak, yanlıştır. Devletin bağış kabul etmesi de yanlıştır. **Birinci yanlış ne olursa olsun yardımın kime verileceğinin belli olmamasıdır. Bunun devlet için de din için de geçerli olan ölçüsü “tehlikeye uğrayan’a ödemedir”. Bu kıstas olmadan geliş güzel dağıtım objektif olmaz. Devletin bağış kabul etmesi halinde de bu bağış, bağışlayan için bir reklam, devlet için de züldür. Devlet ihtiyacı varsa kanunu çıkarır, vergi alır, veya borçlanır. Devlete bağış yapana vergi memurları kolay kolay hesap soramaz.**

Dini sosyal yardımlar, günümüzde büyük ölçüde fertten ferde olma özelliğini kaybetmiştir. Aslında fitre ve zekat Kur’anda sadece kimlere verileceği belli olan ödemelerdir. Bunlar 8 gurupta toplanmıştır ki, her gurubun müşterek özelliği “*tehlikeye uğramış*” olmasıdır. Modern sosyal güvenliğinde de temeli budur. Tehlikeye uğramayana yapılan hiçbir transfer ödemesi sosyal güvenliğe dahil edilemez.

Fitre ve zekatın işleyişinde tehlikeye uğrayanların nasıl seçileceği İslamiyet’in ilk döneminde devletçe tesbit edilmiştir. Önce akrabalar içinden (ana, baba, akraba sayılmaz, hayat boyu bakmakla mükellef olduğumuz insanlardır) sonra komşulardan, sonra sokağımızdan, sonra mahallemizden seçeceğimiz tehlikeye uğrayanlara (dullar, yetimler, aciz ihtiyarlar, sakat ve malüller ...) verilir. Ne kadar verileceği de bellidir. Fitre cemiyetin tüketim kompozisyo-

nu içinde en önemli payı işgal eden seçilmiş maddeler üzerinden ve bunların belli miktarının değeri kadar verilir. Bu özelliğiyle sabit bir ödemedir, müterakki bir ödemedir ve herkesin hangi madde üzerinden vereceğini kendisinin tayin etmesi sebebiyle beyan esasına tabidir. Ayrıca fitre baş başına verilir ve belli bir gelir seviyesinin (nisap) üstünde olanlar tarafından verilir. Alanlar ise tehlike sebebiyle bunun altına düşmüş olanlar olmalıdır.

Bu hususlar modern sosyal güvenlik ve modern vergileme prensiplerinin İslamiyet’in doğuşu ile birlikte uygulandığını göstermektedir.

Burada asıl önemli olan husus, geliş güzel bir ödemenin yapılamayacağıdır. Yani önüne gelene veya araçlara fitre ve zekat ödenmez. Mutlaka tehlikeye uğrayanlara ulaşmalıdır.

Günümüzde insanlar doğdukları yerden doydıkları yere doğru mütemadiyen hareket halinde oldukları ve komşuluk ve akrabalık münasebetlerinin çok zayıflaması sebebiyle, bu işe araçlar soyunmaktadır. Ben tehlikeye uğramış bir akrabamın varlığını biliyorsam, bu borcumu kendim “*ona*” eda etmek zorundayım.

Sadaka ise alan elin veren eli görmediği, bilmediği vicdanî bir ödemedir. Burada gizlilik dışında hiçbir kaide yoktur (Tabiî ideal olarak).

Cemiyetlerin, vakıfların, camilerin, okulların kısaca hemen her kurumun şu veya bu şekilde, şu veya bu sebeple para toplaması, ülkemizin sosyal bir hastalığı haline gelmiştir. Çok sert olarak buna dilenme dersek, ülke dilenciler ülkesi haline gelmiştir. Dernekler aynı gaye etrafında bir araya gelen insanların kurduğu kuruluşlar olarak ancak üyelerinden para toplayabilmelidirler. Vakıfların para toplamaları teorik olarak hiç mümkün değildir. Çünkü bunlar gayesine yeterli geliri sağlama garantisi vererek tescil edilmiş kuruluşlardır. Devletten de yardım alamazlar, ancak proje karşılığında devletçe özel olarak desteklenmeleri mümkündür.

Devlet kendi denetiminde bazı derneklere tehlikeye uğrayanlara harcanmak üzere para toplama yetkisi verebilir. Kızılay gibi. Günümüzde bu zaruridir. Çünkü fertlerin tehlikeye uğrayanları bulması ve onlara ulaşması büyük ölçüde zordur.

Normal ve gelişen ekonomi, transfer ödemeleri asgariye indirmiş ve faktör kullanımını devamlı olarak artıran, yani üretimi devamlı olarak artıran ekonomidir. Refah ancak böyle artar. Refahın artması yetmez, gelirin yeniden dağıtılması yoluyla refahın yayılması da sağlanmalıdır.

Tehlikeye uğrayanların asgari geçim seviyesine kavuşturulmaları için yapılan sosyal güvenlik, kamu sosyal güvenlik harcamaları ve sosyal yardımlar (dinî ve vicdanî) da geliri yeniden dağıtan vasıtalarıdır. Ancak milli gelir içindeki paylarını küçültmek ve finansmanın ve ödemesinin üst gelir guruplarından alt gelir guruplarına akacak şekilde yapılması şarttır.

Sonuç olarak **Türkiye’de sosyal politikanın derinliğine gözden geçirilmesi gerekiyor.**

Tanrı Türk’ü Korusun.
Prof. Dr. Turan Yazgan

